

Текст неофіційного перекладу рішення

Обставини справи

Заявники в цій справі є адвокатами / юристами. Під час розгляду кримінального провадження, у якому вони захищали обвинуваченого (і з його згоди), заявники клопотали про скасування призначення їх у якості захисників. Проте суд відмовив у його задоволенні. На судовому засіданні щодо обвинуваченого, інтереси якого були представлені новим захисником і якого було засуджено, заявники не з'явилися. Пізніше суд заочно (in absentia) наклав на заявників штраф у розмірі приблизно 6200 євро на кожного за неповагу до суду та спричинення затримок у провадженні. Заявники намагались оскаржити це рішення до Верховного суду, проте безуспішно.

Своїм рішенням від 30 жовтня 2018 року Палата Суду (інформаційна довідка 222) одностайно прийняла рішення про відсутність порушень пункту 1 статті 6 та статті 7 Конвенції. За клопотанням заявників цю справу було направлено на розгляд Великої Палати.

Оцінка Суду

Уряд Ісландії висловився про незастосовність статті 6 Конвенції у її кримінальному аспекті в цій справі, що має визначатися шляхом застосування трьох критеріїв Енгеля:

(а) Перший критерій: правова класифікація правопорушення в національному законодавстві

З обґрунтування Верховного суду не вбачалося, що він розглядає такі правопорушення як кримінальні згідно з національним законодавством. Розглядуване правопорушення в цій справі містилось у главі «Процесуальні штрафи» Кримінального процесуального кодексу і не містилося в жодному з положень Загального кримінального кодексу чи спеціалізованого кримінального закону. Ці положення були також схожими до положень Цивільного процесуального кодексу. Розгляд такої поведінки, як правило, не вимагав участі державного обвинувачення, і штраф стягувався за власною ініціативою суду.

Тому не було підстав вважати, що правопорушення класифікувалось як «кримінальне» за національним законодавством.

Проте перший із критеріїв Енгеля має певну вагу та слугує лише відправною точкою.

(b) Другий критерій: характер правопорушення

Накладений на кожного із заявників штраф обумовлювався положенням про правопорушення, яке стосувалося конкретної категорії осіб з певним статусом, а саме «державного прокурора, захисника чи юриста». Як видається, це положення не застосовується до осіб поза зазначеної категорії. Суд, вирішуючи певну справу, під час якої мала місце неправомірною поведінка, має за власною ініціативою розглянути питання того, чи не є така поведінка порушенням відповідного положення.

ЄСПЛ неодноразово посилався на факт особливого статусу юристів / адвокатів, що відводить їм центральне місце у відправленні правосуддя, і що їхня особлива роль тягне за собою низку обов'язків. Варто також урахувати той факт, що норми дозволяють суду карати за порушення порядку під час провадження, що є загальною рисою правових систем Договірних держав та впливає з невід'ємних повноважень суду в забезпеченні належного та впорядкованого функціонування його власного провадження. Заходи, що вживаються судами на підставі таких норм більшою мірою аналогічні здійсненню дисциплінарних функцій, аніж застосування покарання за вчинення кримінального правопорушення.

Верховний суд визнав, що умисне нез'явлення заявників на заплановане судове засідання становило серйозне порушення ними своїх професійних обов'язків у їхньому статусі як сторони захисту в кримінальній справі. Факт повного ігнорування ними законних рішень судді, не залишивши йому іншого вибору як звільнити їх від захисту особи та призначити для цього інших захисників, спричинили значну затримку в розгляді справи. Водночас Верховний суд конкретно не вказав на характер неправомірної поведінки заявників у якості підстави для визнання її кримінальною.

Незважаючи на серйозність порушення професійних обов'язків у цій справі, не було чітко зрозуміло, чи правопорушення заявників за своїм характером вважалося кримінальним чи дисциплінарним. Тому це питання потребувало розгляду за третім критерієм.

(с) Третій критерій: характер та суворість покарання

Хоча Верховний суд конкретно не згадував, що це правопорушення класифікується як «кримінальне» за національним законодавством (перший критерій Енгеля) чи щодо характеру неправомірної поведінки заявників як підставу для визнання її «кримінальною» (другий критерій Енгеля), він визнав, що накладені штрафи «за своїм характером є покараннями» (імовірно, посилаючись на третій критерій). Верховний суд врахував відсутність у відповідних положеннях про неповагу до суду «будь-якої конкретної межі» щодо суми штрафів і суми накладених штрафів на заявників, які ним були визнані як «високі». Вважаючи, що стаття 6 Конвенції була застосовною у її кримінальному аспекті, Верховний суд таким чином розглянув питання про дотримання цього положення.

Однак, коли мова йде про тлумачення обсягу поняття «злочин» в автономному значенні статті 6 Конвенції, ЄСПЛ має сам провести оцінку цього питання. При цьому, Договірним Державам нічого не заважає прийняти ширше тлумачення, що передбачає ефективніший захист прав та свобод у межах відповідних національних правових систем.

Зокрема, на відміну від інших справ щодо неповаги до суду, у яких стаття 6 Конвенції була застосовною, зокрема за третім критерієм Енгеля (*Kyprianou and Zaicevs*), неправомірною поведінкою заявників не могла каратись ув'язненням. Окрім цього, ці штрафи не могли замінюватися на позбавлення волі в разі несплати, що є важливим міркуванням в інших справах. До того ж накладення штрафів не мало наслідком судимість заявників.

Проте високий розмір накладених штрафів та відсутність встановленого законом максимуму не були достатніми для Суду, щоб вважати суворість та характер санкції «кримінальними» у розумінні автономного значення за статтею 6 Конвенції

(див. *Müller-Hartburg v. Austria*, 47195/06, 19 лютого 2013 року, де розмір потенційного штрафу складав EUR 36,000, хоча й мав каральний ефект, проте не був настільки серйозним, щоб вважатись «кримінальним»; див., схожа справа, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal* [ВП], 55391/13 та 2 інших, 6 листопада 2018 року, де максимальний розмір штрафу складав 90 денних штрафів, а штраф, застосований до заявниці складав 20 денних штрафів, і який стверджувалося відповідав 43,750 євро; порівняйте зі шкалою штрафів у справі *in Mamidakis v. Greece*, 35533/04, 11 січня 2007 року, *Grande Stevens and Others v. Italy*, 18640/10 та 4 інших, 4 березня 2014 року, та *Produkcija Plus Storitveno podjetje d.o.o. v. Slovenia*, 47072/15, 23 жовтня 2018 року, де Суд визнав застосовані штрафи «кримінальними»).

Розглядуване провадження не було пов'язане з встановленням «кримінального обвинувачення» в розумінні статті 6 Конвенції, а тому це положення не було застосовним до цього провадження в кримінальному аспекті. Тому скарга заявників була визнана несумісною *ratione materiae* з положеннями Конвенції.

У світлі цього висновку Суд також визнав скаргу за статтею 7 Конвенції неприйнятною і несумісною *ratione materiae* з причини послідовності в тлумаченні Конвенції.

(Див. також *Engel and Others v. The Netherlands*, 5100/71 та інші, 8 червня 1976 року; *Kyprianou v. Cyprus* [ВП], 73797/01, 15 грудня 2005 року, Інформаційна довідка 82; *Zaicevs v. Latvia*, 65022/01, 31 липня 2007 року, Інформаційна довідка 99).

Висновок

Скарги заявників за статтею 6 та 7 Конвенції визнані несумісними *ratione materiae* з положеннями Конвенції.

Рішення в цій справі ухвалене Великою Палатою 22 грудня 2020 року та є остаточним.